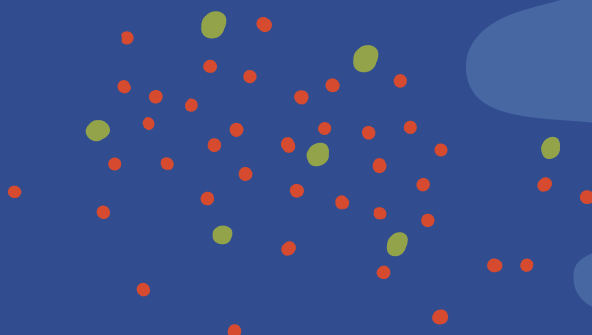

6-15
ΕΤΩΝ

οροπέδιο ΦΟΛΗΣ

Το εκπαιδευτικό υλικό με τίτλο «Το Οροπέδιο της Φολιός» δημιουργήθηκε από το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας/Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΜΓΦΙ-ΕΚΒΥ) στο πλαίσιο του έργου «Δημιουργία περιβαλλοντικού εκπαιδευτικού υλικού για τις περιοχές ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς και Κυπαρισσιακού Κόλπου», το οποίο αποτελεί μέρος της Πράξης «Δράσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας των περιοχών ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς και Κυπαρισσιακού Κόλπου», η οποία έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα 2014-2020», με βάση την απόφαση με Αρ. Πρωτ. 732/12-2-2021 Απόφαση του Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας, όπως τροποποιήθηκε και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) και από εθνικούς πόρους μέσω του ΠΔΕ.

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ

Σχεδιασμός, οργάνωση και επιμέλεια εκπαιδευτικού υλικού: Μαρία Κατσακιώρη, Καλλιόπη Στάρα

Ενημερωτικό κείμενο: Διονύσης Μέρμυγκας, Μαρία Δημάκη, Καλλιόπη Στάρα, Μαρία Κατσακιώρη

Παιδαγωγικές δραστηριότητες και Οδηγίες εφαρμογής: Καλλιόπη Στάρα, Μαρία Κατσακιώρη

Υποστηρικτικό υλικό: Μαρία Κατσακιώρη, Κατερίνα Μπόλη

Επιστημονική επιμέλεια εκπαιδευτικού υλικού:

- ΜΓΦΙ-ΕΚΒΥ: Πέτρος Κακούρος, Έλενα Χατζηχαραλάμπους, Βασιλική Χρυσοπολίτου
- ΟΦΥΠΕΚΑ/Μονάδα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς και Προστατευόμενων Περιοχών Δυτικής Πελοποννήσου: Αλεξάνδρα Αναγνωστοπούλου, Αρετή Ζαχαροπούλου, Γεωργία Καραμπέρου

Επιμέλεια κειμένων: Κατερίνα Μπόλη

Γραφιστικός σχεδιασμός: Μαριέττα Πανίδου

Φωτογραφίες:

Τοπία και είδη: Λάμπρος Λογοθέτης
Αιγαιοτσιροβάκος: Γιάννης Ρουσόπουλος
Σαύρα του Μοριά: Ηλίας Τζώρας
Λαφιάτης: Γιώργος Χείρας
Μανιτάρια: Στέφανος Διαμαντής, Διαδίκτυο

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε στους κ.κ. Στέφανο Διαμαντή, ερευνητή, και Παναγιώτη Λάττα, Δασάρχη Πύργου, για την πολύτιμη συμβολή τους στην παροχή στοιχείων για το Οροπέδιο της Φολιός.

Η πλήρης αναφορά στο εκπαιδευτικό υλικό είναι:

Κατσακιώρη, Μ. και Στάρα, Κ. 2022. Εκπαιδευτικό υλικό «Το Οροπέδιο της Φολιός» (για παιδιά 6 - 15 ετών). Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ). Θέρμη.

This document may be cited as follows:

Katsakiori, M. and Stara, K. 2022. Educational Package "Foloi Plateau, Peloponnese, Greece". Greek Biotope/Wetland Centre (ΕΚΒΥ), Thermi, Greece.

το εκπαιδευτικό υλικό

Το εκπαιδευτικό υλικό με τίτλο «Το Οροπέδιο της Φολλόης» σχεδιάστηκε από το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας/Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων (ΜΓΦΙ/ΕΚΒΥ), στο πλαίσιο του έργου «Δημιουργία περιβαλλοντικού εκπαιδευτικού υλικού για τις περιοχές ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς και Κυπαρισσιακού Κόλπου», για λογαριασμό του ΟΦΥΠΕΚΑ/Μονάδα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς και Προστατευόμενων Περιοχών Δυτικής Πελοποννήσου.

Σκοπός του είναι η γνωριμία της εκπαιδευτικής κοινότητας (εκπαιδευτικοί, μαθητές) με τον πλούτο και τη σπουδαιότητα του Οροπεδίου της Φολλόης, προκειμένου να αντιληφθούν την αξία του και την ανάγκη προστασίας, να ευαισθητοποιηθούν, να διαμορφώσουν αξίες και να καταστούν ενημερωμένοι και ενεργοί πολίτες, ικανοί να διαχειριστούν κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα, συμβάλλοντας στην οικοδόμηση μιας κοινωνίας, στηριζόμενης στις αρχές της αειφορίας.

Το εκπαιδευτικό υλικό απευθύνεται σε μαθητές του Δημοτικού Σχολείου και του Γυμνασίου, δηλαδή σε παιδιά ηλικίας από 6 έως 15 ετών και αποτελείται από:

Ενημερωτικό κείμενο για τον εκπαιδευτή, προκειμένου να αποκτήσει μία ολοκληρωμένη εικόνα για τη φυσιογνωμία, την πολυδιάστατη σπουδαιότητα και τα κυριότερα γνωρίσματα του Οροπεδίου της Φολλόης. Προς την κατεύθυνση αυτή παρουσιάζει συνοπτικά την περιοχή μελέτης και τη βιοποικιλότητα που υποστηρίζει, την ανθρώπινη παρουσία διαχρονικά, τις ωφέλειες που παρέχει το δάσος, καθώς και τις πιέσεις και απειλές που υφίσταται.

Παιδαγωγικές δραστηριότητες για τους μαθητές, οι οποίες οργανώνονται σε φύλλα εργασίας και συνοδεύονται από οδηγίες για την αξιοποίηση του υλικού στην τάξη και στη φύση.

Υποστηρικτικό υλικό, το οποίο απευθύνεται τόσο στον εκπαιδευτή, όσο και στους μαθητές και περιλαμβάνει:

- DVD με οπτικοακουστικό υλικό (παρουσίαση του Οροπεδίου, επιλεγμένο φωτογραφικό υλικό κ.ά.) απαραίτητο για την κατανόηση της προστατευόμενης περιοχής και την υλοποίηση των παιδαγωγικών δραστηριοτήτων.
- Εκπαιδευτικό παιχνίδι με κάρτες εμπνευσμένο από τη φύση και τον πλούτο της περιοχής.

το οροπέδιο της Φολόης

Το Οροπέδιο της Φολόης βρίσκεται σε μέσο υψόμετρο 720 μέτρα, στις νοτιοδυτικές απολήξεις του όρους Ερύμανθος, στο βορειοανατολικό τμήμα του Νομού Ηλείας.

Βόρεια-βορειοανατολικά συνορεύει με τον Νομό Αχαΐας, ανατολικά με τον Νομό Αρκαδίας και οριοθετείται από τον ποταμό Ερύμανθο, νότια φθάνει ως τις απότομες παρυφές του υψίπεδου Λάληα, ενώ δυτικά γειτνιάζει με το τμήμα της ορεινής Ηλείας που διασχίζει ο Πηνειακός Λάδωνας.

Το δρυοδάσος στην περιοχή του Πανόπουλου

Φαράγγι Κενταύρων

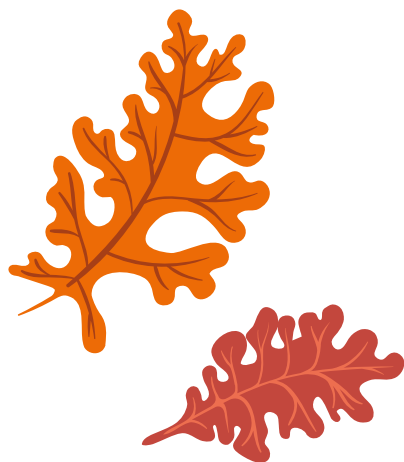
Ποταμός Ερύμανθος

Διοικητικά ανήκει στον Δήμο Αρχαίας Ολυμπίας και οι κυριότεροι οικισμοί του είναι ο Πανόπουλος, ο Άγιος Γεώργιος, η Φολλή ή Γιάρμενα, το Κούμανι ή Κούμανης, το Αντρώνι, η Νέα Πέρσαινα, η Κλινδιά, η Αγία Άννα, η Πεύκη. Σε πολύ άμεση γειτνίαση βρίσκεται το Γούμερο και ο Λάλας και σε απόσταση 15 - 20 χιλιομέτρων, ο οικισμός και ο Αρχαιολογικός Χώρος της Αρχαίας Ολυμπίας.

Μεγάλο μέρος του Οροπεδίου καλύπτεται από εντυπωσιακά δρυοδάση (42.000 στρέμματα περίπου), μοναδικά στην Ελλάδα όσον αφορά στη φυσικότητα και την έκτασή τους. Είναι γνωστό και ως *Οροπέδιο της Κάπελης*, καθώς έτσι ονομάζουν οι ντόπιοι τις δρύες και το δάσος που σχηματίζουν. Η σπουδαιότητα και ο βιολογικός πλούτος που φιλοξενεί η Φολλή είναι υψηλός. Τα δρυοδάση και η ευρύτερη περιοχή, συνολικής έκτασης 97.419,6 στρέμματα, εντάσσονται στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000 με τον κωδικό GR 2330002 «Οροπέδιο Φολλής» ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη φυτών και ζώων που φιλοξενεί, αλλά και ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα.

Οι κύριοι ποταμοί που διατρέχουν την ευρύτερη περιοχή είναι ο **Πνειακός ή Ηλειακός Λάδωνας**, ο αρχαίος Σελλήεντας που πηγάζει από το οροπέδιο και εκβάλλει στην τεχνητή λίμνη του Πνειού, ο **Ερύμανθος** που αποτελεί φυσικό όριο μεταξύ των Νομών Ηλείας και Αρκαδίας και συμβάλλει στον Αλφειό ποταμό και ο **Πνειός** που πηγάζει από τον Ερύμανθο, διέρχεται από το Οροπέδιο της Φολλής, όπου δέχεται τα νερά αρκετών ρεμάτων και χειμάρρων, για να συνεχίσει την πορεία του νοτιότερα, να σχηματίσει την ομώνυμη τεχνητή λίμνη και να εκβάλλει βορειοδυτικά της Γαστούνης στο Ιόνιο Πέλαγος.

Στους ποταμούς και τα ρέματα της περιοχής ανοίγονται φαράγγια ιδιαίτερης ομορφιάς, με πλούσια βλάστηση, με καταρράκτες και λιμνούλες, με σπηλιές

Καταρράκτης στο φαράγγι Σιπρένη

όπου το νερό σχηματίζει σταλακτίτες και σταλαγμίτες, με στενά περάσματα που υψώνονται επιβλητικά. Φημισμένο είναι το **φαράγγι των Κενταύρων**, αγαπημένος προορισμός των επισκεπτών της Φολόης. Η διαδρομή, μήκους 8 χιλιομέτρων, ήπια και βατή, διέρχεται μέσα από το ρέμα που τους καλοκαιρινούς μήνες δεν έχει νερό, ξεκινώντας λίγο έξω από το Κούμανι για να καταλήξει κοντά στον οικισμό της Φολόης. Κουτσουπιές, φράξι, ιτιές, πηλάνια και πολλή αναρριχώμενα φυτά ρίχνουν τη σκιά τους στο φαράγγι και ένας μικρός εποχικός καταρράκτης σχηματίζεται προς το τέλος της διαδρομής.

Εντυπωσιακό είναι και το **φαράγγι στο Αντρώνι**, που σχηματίζει ο Πηνειός και ο παραπόταμος του Σελλήεντας, ιδιαιτέρως το τμήμα από το γεφύρι του Μπερή έως το γεφύρι της Παλιόβρυσης, όπου τα δέντρα και τα αναρριχώμενα σχηματίζουν στοές αδιαπέραστες από τον ήλιο. Λίγο έξω από τον οικισμό, ξεκινά κυκλική διαδρομή μήκους 9 χιλιομέτρων, μέτριας δυσκολίας, με σπήλαια και ερειπωμένους νερόμυλους, σπηλιές όπως του Κλαπανάρη που φιλοξένησε τον Γέρο του Μοριά και άλλους αγωνιστές του 1821, λιμνούλες όπως

Καταρράκτης της Νεμούτας

η Αραπόλιμνη και η Μαυρόλιμνη, καταρράκτες όπως της Γκούρας. Η διαδρομή διασταυρώνεται στην πορεία της με αυτή που διέρχεται από το φαράγγι των Κενταύρων.

Λιγότερο γνωστό είναι το **φαράγγι Σιπρένη**, ανατολικά του Πανόπουλου. Η διαδρομή 11,5 περίπου χιλιομέτρων και μεγαλύτερου βαθμού δυσκολίας, καθώς κινείται σχεδόν σε όλο το μήκος της μέσα στο νερό, ξεκινά από τον οικισμό του Αγίου Γεωργίου και καταλήγει στη γέφυρα του ποταμού Σελλήεντα. Διαδοχικοί καταρράκτες μεγάλου ύψους, αιωνόβια πηλάνια, κάθετοι ασβεστολιθικοί βράχοι και εντυπωσιακοί σταλακτίτες και σταλαγμίτες συνθέτουν ένα τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς. Στις παρυφές του Οροπεδίου της Φολόης, στα ανατολικά, εκεί που γειτνιάζει με τον ποταμό Ερύμανθο, στην περιοχή της Νεμούτας, βρίσκονται οι περίφημοι καταρράκτες της, αξιοθέατο που ελκύει το ενδιαφέρον πολλών Ελλήνων και ξένων επισκεπτών.

Το Οροπέδιο της Φολόης διασχίζει η Εθνική Οδός 33, γνωστή και ως «111» (σύμφωνα με την προπολεμική αρίθμηση των οδών), η οποία συνδέει την Πάτρα με την Τρίπολη.

Ο δασικός δρόμος «Το μονοπάτι της γραβάτας»

Κέντρο Πληροφόρησης Δρυοδάσους Φολλός

Από την περιοχή διέρχεται και το Εθνικό Μονοπάτι 031, μήκους 101 χιλιομέτρων, που διασχίζει τη βορειοδυτική Πελοπόννησο, από την Πάτρα έως την Αρχαία Ολυμπία. Πληθώρα επαρχιακών και δασικών δρόμων, αλλά και μονοπατιών συνδέουν επιμέρους θέσεις και οικισμούς και αξιοποιούνται

ολοένα και περισσότερο από τους κατοίκους και τους επισκέπτες ως διαδρομές περιήγησης. Χαρακτηριστικός είναι ο δασικός δρόμος που ξεκινά από το Κούμανι, γνωστό ως το «μονοπάτι της γραβάτας» λόγω της πρωτότυπης σήμανσής του, διασχίζει το δρυοδάσος και καταλήγει μέσα από μια βαθιά διαδρομή 15,5 χιλιομέτρων στο εκκλησάκι του Άη Γιώργη κοντά στη Νέα Πέρσαινα. Η διαδρομή αυτή, όπως και η αντίστοιχη από το Πανόπουλο προς τη Βουλιαγμένη, αποτελούν τμήματα της διαδρομής αγώνων ταχύτητας αυτοκινήτων που διεξάγονται τα τελευταία έτη και εγείρουν προβληματισμούς ως προς τη συμβατότητα της δράσης με τον χαρακτηρισμό της περιοχής ως προστατευόμενης.

Στη θέση Λούτσα, κοντά στο Κούμανι, στεγάζεται το Κέντρο Πληροφόρησης Δρυοδάσους Φολλός, ένας οργανωμένος χώρος ενημέρωσης για μικρούς και μεγάλους, τριγυρισμένος από δρύες και υπαίθριες υποδομές αναψυχής. Η έκθεσή του, μέσα από στατικές επιφάνειες, προβολές και μακέτα, προβάλλει τον πλούτο της Φολλός, την ιστορία και τον πολιτισμό της, καθώς και τις δυνατότητες αναψυχής που παρέχονται στον επισκέπτη.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ / μυθολογία

Η Φοβλή οφείλει το όνομά της στον Φόβλο, έναν από τους Κενταύρους, τα μυθικά όντα που είχαν σώμα αλόγου και κορμό ανθρώπου. Η περίφημη Κενταυρομαχία εναντίον των Λαπιθών στον γάμο του Πειρίθου μετά την επίθεση των μεθυσμένων Κενταύρων στις γυναίκες των Λαπιθών, αποτυπώνεται παραστατικά στο δυτικό αέτωμα του Ναού του Δία στη γειτονική Ολυμπία, μόλις λίγα χιλιόμετρα από τη Φοβλή. Οι ηττημένοι Κένταυροι κατέφυγαν στην Ηλεία και κατέλαβαν τη Φοβλή. Όμως και εκεί η άγρια φύση τους συνέχισε να ορίζει τις πράξεις τους. Έτρωγαν ωμό κρέας, ήταν άγριοι, γρήγοροι και δυνατοί. Συνεχώς εξορμούσαν, λήστευαν και φόνευαν τους περαστικούς και τους κατοίκους της περιοχής.

Ο Ηρακλής, ο Φόβλος και το πιθάρι με το κρασί που του έδωσε ο Διόνυσος για να κεράσει τον ήρωα. Μελανόμορφος αμφορέας του 510 - 500 π.Χ., Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης

Ανάμεσά τους ξεχώριζε ο Φόβλος, γιος του Σειληνού και της Νύμφης Μελίας. Ο Σειληνός ήταν αρχαίος δαίμονας των τρεχούμενων νερών και της ευφορίας της γης. Είχε αυτιά και οπλές αλόγου, η καταγωγή του σχετίζεται με τη θράκη και τη Φρυγία και θεωρούνταν ένας από τους παιδαγωγούς του θεού Διόνυσου. Η Νύμφη Μελία, που το όνομά της συνδέεται με το δέντρο μελιός ή φράξος, ήταν μια από τις αρχαιότερες θεότητες της φύσης και προστάτιδα των κοπαδιών. Ο γιός τους, ο Φόβλος, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους Κένταυρους, ήταν πράος και ευγενικός. Σε αυτόν είχε εμπιστευτεί ο Διόνυσος ένα τεράστιο πιθάρι με κρασί με την εντολή να το ανοίξει μόνο όταν θα εμφανιζόταν ο Ηρακλής.

Ο Ηρακλής πέρασε από τη Φοβλή πηγαίνοντας να κυνηγήσει τον Ερυμάνθιο Κάπρο και να καταφέρει τον τέταρτο κατά σειρά άθλο του. Εκεί συνάντησε τον Φόβλο που τον φιλοξένησε στη σπηλιά του. Όταν ο Ηρακλής ζήτησε κρασί, ο Φόβλος θυμήθηκε την παραγγελία του Διόνυσου, όμως δίστασε να ανοίξει το πιθάρι φοβούμενος τους άηλους Κένταυρους. Ο Ηρακλής επέμεινε και τελικά

ο Φόλος άνοιξε το πιθάρι και του πρόσφερε κρασί. Η ευωδία του ήταν τόσο έντονη που οι Κένταυροι έτρεξαν στο σπίτι του Φόλου για να το αρπάξουν. Εμφανίστηκαν στο άνοιγμα της σπηλιάς με απειλητικές διαθέσεις, σπληνισμένοι με πέτρες, ξεριζωμένα δέντρα και αναμμένους δαυλούς. Οι δύο πρώτοι που προσπάθησαν να μπουν στη σπηλιά, ο Άγχιος και ο Άγριος, έπεσαν νεκροί από τους αναμμένους δαυλούς που εκσφενδόνισε ο Ηρακλής. Ο αγώνας ήταν σκληρός και άνισος, αφού οι Κένταυροι είχαν στο πλευρό τους τη βοήθεια της μητέρας τους, της Νεφέλης, που ρίχνοντας καταρρακτώδη βροχή προσπαθούσε να δυσκολέψει τον Ηρακλή.

Δέκα Κένταυροι σκοτώθηκαν από τα βέλη του Ηρακλή που ήταν ποτισμένα με το δηλητήριο του σώματος της Λερναίας Ύδρας, ενώ οι υπόλοιποι, κυνηγημένοι κατέληξαν στο ακρωτήριο του Μαλέα. Εκεί ζούσε ο Κένταυρος Χείρωνας που τραυματίστηκε κατά λάθος από ένα δηλητηριασμένο βέλος και μην αντέχοντας τους αβάσταχτους πόνους, αντάλλαξε την αθανασία με τη λύτρωση του θανάτου. Από τους Κένταυρους που επέζησαν, κάποιοι έφτασαν στο όρος Μαλέας, ο Νέσσος στον ποταμό Εύηνο, ενώ οι υπόλοιποι κατέφυγαν στην Ελευσίνα με τη βοήθεια του Ποσειδώνα.

Ο Φόλος, στην προσπάθειά του να αφαιρέσει ένα δηλητηριασμένο βέλος από την πληγή ενός Κένταυρου, τραυματίστηκε και πέθανε. Ο Ηρακλής τον έθαψε με τιμές, έδωσε το όνομά του στην περιοχή και συνέχισε το ταξίδι του για να παγιδεύσει τον Ερυμάνθιο Κάηρο και να τον παραδώσει στον Ευρυσθέα.

Οι κρυμμένοι συμβολισμοί και η ερμηνεία των μύθων καταδεικνύουν την ανάγκη των προϊστορικών ανθρώπων να κατανοήσουν και να ελέγξουν τα φυσικά φαινόμενα. Κατά μία εκδοχή οι Κένταυροι ως πλάσματα της φύσης συμβολίζουν τις μανιασμένες θύελλες με τα βαριά μαύρα σύννεφα, τις αστραπές και τις καταρρακτώδεις βροχές, ενώ ο Ηρακλής τον αγώνα του ανθρώπου να δαμάσει τη φύση και να ικανοποιήσει τις βιοτικές ανάγκες του.

Οι Κένταυροι κατέχουν μια θέση και στον έναστρο νυχτερινό ουρανό ως ασταθή, κατά την τροχιά τους, ουράνια σώματα που περιφέρονται γύρω από τον Ήλιο. Πήραν το όνομά τους από τη διττή φύση τους, αφού είναι ταυτόχρονα αστεροειδείς και κομήτες. Το μικρό τους μέγεθος εμποδίζει την παρατήρησή τους, όμως το χρώμα και το φάσμα τους αποκαλύπτει σημαντικές πληροφορίες. Οι «μπλε» Κένταυροι είναι καλυμμένοι με πάγο, όπως ο πρώτος Κένταυρος που ανακαλύφθηκε το 1977 και ονομάστηκε 2060 Χείρων, ενώ οι «κόκκινοι» είναι πλούσιοι σε οργανικές ύλες, όπως ο 5145 Φόλος.

Στον νυχτερινό ουρανό σχηματίζεται και ο αστερισμός του Κενταύρου, ίσως του Χείρων, που μοιάζει να σκοτώνει στο κυνήγι το θηρίο ή αλλιώς τον Λύκο που επίσης είναι αστερισμός. Ο αστερισμός του Κενταύρου αποτελείται από 148 άστρα και είναι ορατός κατά το μεγαλύτερο μέρος του από την Ελλάδα τις ανοιξιότικες νύχτες, ενώ ο αστερισμός του Λύκου βρίσκεται στο νότιο ημισφαίριο και αποτελείται από 69 αμυδρά άστρα.

Το δάσος της Φολόης συνδέεται, όπως προαναφέρθηκε, με τον Ερυμάνθιο Κάπρο, τον τεράστιο αγριόχοιρο που η θεά Άρτεμις είχε χαρίσει στον Ερύμανθο. Ο δυνατός και ανεξέλεγκτος κάπρος τρομοκρατούσε τους κατοίκους της Ψωφίδας και του Λασιώνα, τραυματίζοντας τα ζώα τους και καταστρέφοντας τα σπαρτά τους. Ο βασιλιάς των Μυκηνών Ευρυσθέας όρισε στον Ηρακλή να πιάσει τον κάπρο και να τον οδηγήσει ζωντανό στο Άργος. Ο Ηρακλής κατάφερε να παγιδέψει το ζώο στο φαράγγι της Φολόης, φράσσοντας με δίχτυ το γεφύρι του Μπερή στο Αντρώνι και ολοκληρώνοντας με επιτυχία τον τέταρτο άθλο του.

Σπηλιά στο φαράγγι των Κενταύρων

Ο συμβολισμός των άγριων κήπων που εμφανίζονται στην αρχαιοελληνική μυθολογία, όπως ο Ερυμάνθιος Κήπος στην Πελοπόννησο ή Καλυδώνιος Κήπος στην Αιτωλία σχετίζεται με τους άγριους και ορμητικούς χειμάρρους τους οποίους οι ήρωες, ως φορείς του πολιτισμού, προσπαθούν να οριοθετήσουν και να τιθασεύσουν. Ο Ερυμάνθιος Κήπος αποτελεί προσωποποίηση του ορμητικού ποταμού Ερύμανθου. Ακόμη και σήμερα, όταν ο καιρός είναι θυελλώδης σε εκείνα τα μέρη, οι ντόπιοι λένε ότι «ο κήπος μουγκρίζει».

Με την περιοχή σχετίζεται πληθώρα μύθων, όπως αυτοί που αφορούν στον Λάδωνα, ποτάμιο θεό, γιο του Ωκεανού και της Τηθύος. Κόρες του, σύμφωνα με τους αρχαίους Αρκάδες, ήταν οι Νύμφες Δάφνη και Μετώπη. Στα νερά του πλύθηκε η θεά Δήμητρα για να καθαριστεί μετά από την ένωσή της με τον Ποσειδώνα και στις όχθες του κυνηγούσε η θεά Άρτεμις. Κοντά του τριγυρνούσε και ο Πάνας προσπαθώντας ερωτευμένος να πιάσει τη Νύμφη Σύριγγα, την οποία ο Λάδωνας, για να τη βοηθήσει, τη μεταμόρφωσε σε καλαμιά. Από τα καλάμια αυτά ο Πάνας έφτιαξε τη σύριγγα, το μουσικό όργανο που χρησιμοποιούσε έκτοτε μόνο αυτός.

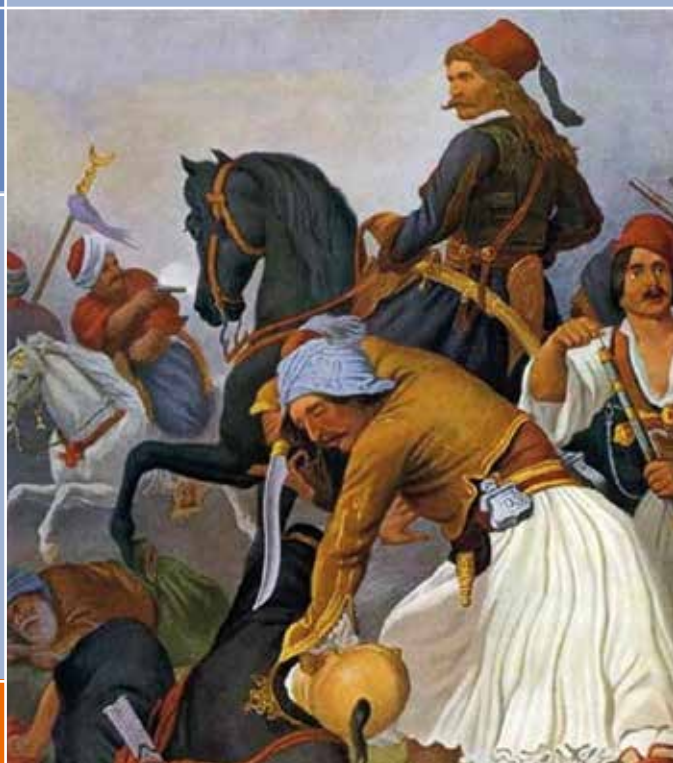

Ιστορία

Στο μέσο του Οροπεδίου της Φολλόης βρισκόταν η αρχαία πόλη Λασιών, η σημαντικότερη πόλη της Ηλειακής Ακρώρειας, δηλαδή της ορεινής περιοχής της Ηλείας, στα σύνορα με την Αρκαδία και την Αχαΐα. Η πόλη ιδρύθηκε από τους Αρκάδες και αναφέρεται από τον Όμηρο, τον Πολύβιο, τον Στράβωνα, τον Πausανία και διάφορους περιηγητές. Η καταστροφή της ανάγεται στον 6ο αιώνα (522 μ.Χ.) και αποδίδεται στον μεγάλο σεισμό που συγκλόνισε την Ηλεία και την Αχαΐα. Κατά τη Φραγκοκρατία στα ερείπια της αρχαίας πόλης χτίστηκε ισχυρός πύργος. Σήμερα ίχνη των τειχών της αρχαίας Λασιώνας σώζονται κοντά στο Κούμανι, στη θέση Κούτη (Παλιόκαστρο).

Κατά τον Μεσαίωνα στην περιοχή της Φολλόης εγκαταστάθηκαν Σλάβοι (746 - 783 μ.Χ.). Επιδρομές έκαναν Άραβες (881 μ.Χ.), Βούλγαροι (978 μ.Χ.), Βενετοί (1125 μ.Χ.) και Φράγκοι (1204 μ.Χ.). Η βυζαντινή και η φράγκικη περίοδος υπήρξαν αρκετά σημαντικές και άφησαν αξιόλογα μνημεία, κυρίως κάστρα και εκκλησίες.

Η ευρύτερη περιοχή διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο κατά την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης. Στις θέσεις Πούσι και Μποτίνι μεταξύ 9-13 Ιουνίου του 1821 πραγματοποιήθηκε η σημαντικότερη και νικηφόρα μάχη των επαναστατημένων Ελλήνων και των Τουρκαλβανών κατοίκων του χωριού Λάβλα, οι οποίοι υπήρξαν φόβος και τρόμος του Μοριά, διέθεταν μεγάλη στρατιωτική δύναμη, λεηλατούσαν και παρέμβαιναν σε επεισόδια που δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει η ντόπια εξουσία. Στις αρχές της Επανάστασης του 1821, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, αναγνωρίζοντας ότι οι Λαλαίοι αποτελούσαν απειλή για την πορεία του Αγώνα, έστειλε τον Γιωργάκη Πλαπούτα και τους οπλαρχηγούς της Ηλείας, της Γορτυνίας και του Ωλενού να ιδρύσουν στρατόπεδο κοντά στους Λαλαίους ώστε να περιορίσουν τις ληστικές επιδρομές τους, αλλά κυρίως να τους εμποδίσουν να κινηθούν προς την Τριπολιτσά. Επέλεξαν το Πούσι, στρατηγικό σημείο, καθώς είχε εποπτεία όλου του κάμπου και αποτελούσε σημείο διαφυγής των Τουρκαλβανών προς την Πάτρα. Καθοριστική ήταν η συμμετοχή των Επτανήσιων πολεμιστών στις μάχες που δόθηκαν. Όσοι από τους ντόπιους μπορούσαν να κρατήσουν όπλο συστρατεύτηκαν με τους οπλαρχηγούς. Οι υπόλοιποι κατέφυγαν κυρίως στο Αντρώνι, φυσικό φρούριο με τις απότομες χαράδρες να το περιβάλλουν. Η φράση «*Απ' το Κούμανι ως τ' Αντρώνι, ο Θεός να σε γλιτώνει*», που λέγεται έως σήμερα, περιγράφει την πανωλεθρία των Λαλαίων όσες φορές επιχείρησαν εφόδους στις δασόφυτες

Η πολιορκία του Λάλα, έργο του Πέτερ φον Ες, Στοά Μονάχου

Μνημείο για τη Μάχη Στενών Κατσαρού

μνημεία

χαράδρες μεταξύ των δύο χωριών. Οι ντόπιοι καπεταναίοι στρατολόγησαν γυναίκες και παιδιά για να τροφοδοτούν το στράτευμα με φαγητό και νερό από τις πηγές του Δούκα, της Ντάρτιζας, της Νεμούτας, της Πέρσαινας και του Κήλινδιά, αλλά και να φροντίζουν τους τραυματισμένους. Στις αρχές Ιουνίου του 1821 φοβερές μάχες δόθηκαν σώμα με σώμα και οι Έλληνες ανάγκασαν τους αποδεκατισμένους Τουρκαλβανούς και τον Γιουσούφ Πασά, που πρόστρεξε από την Πάτρα για βοήθεια, να τραπούν σε φυγή. Η νίκη των Ελλήνων σήμανε το τέλος της επιβολής των Λαλαίων στην περιοχή και συνέβαλε στρατηγικά και ηθικά στην άλωση της Τριπολιτσάς.

Κατά τη νεότερη ιστορία στην ίδια θέση, στο Πούσι, στις 9 Δεκεμβρίου 1943, δόθηκε σκληρή και καθοριστική μάχη μεταξύ των ανταρτών του 3ου Τάγματος του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού (ΕΛΑΣ) και των Γερμανών κατακτητών, η οποία ματαίωσε την περικύκλωση των ελληνικών δυνάμεων που βρίσκονταν στον ορεινό όγκο του Ερύμανθου.

Σήμερα, στο Πούσι βρίσκεται μνημείο των ηρώων που πολέμησαν και κάθε χρόνο στις αρχές Ιουνίου διοργανώνονται εορταστικές εκδηλώσεις.

Παρά την απουσία συστηματικής ανασκαφικής έρευνας στην περιοχή, τα διάσπαρτα ερείπια μαρτυρούν την πλούσια ιστορία της. Κοντά στο Κούμανι, στη θέση Κούτη (Παλιόκαστρο), σώζονται υπολείμματα της αρχαίας πόλης Λασιώνος.

Ανατολικά του οικισμού της Αγίας Τριάδας σώζεται εκτεταμένο μυκηναϊκό νεκροταφείο με θαλαμοειδείς τάφους λαξευμένους στον βράχο. Το Κάστρο της Οχιάς, 3 χιλιόμετρα βορειοδυτικά του χωριού Κακοτάρι, δεσπόζει στην κοιλάδα του ποταμού Πηνειού.

Βυζαντινά μνημεία, μονές και εκκλησίες, πέτρινα γεφύρια, βρίσκονται διάσπαρτα στους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής, όπως ενδεικτικά τα ακόλουθα:

- Ιερός Ναός Αγίων Αναργύρων στο Αντρώνι
- Ιερός Ναός Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στον Λάλα
- Ιστορική Παλαιά Μονή, Παναγία των Αθηνών στην Αγία Τριάδα
- Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννη στο Μαζαράκι
- Ιερά Μονή του Ασκητή στο Γούμερο
- Πέτρινα τοξωτά γεφύρια στο Κακοτάρι, στο φαράγγι του ποταμού Ερύμανθου

ΦΥΣΗ / βλάστηση

Μεγάλο μέρος του Οροπεδίου της Φολλόης καλύπτεται από δρυοδάση, από τα εκτενέστερα και πιο εντυπωσιακά της Πελοποννήσου. Τα αλλοτινά πυκνά και ενιαία δρυοδάση απώλεσαν τη συνέχειά τους εξαιτίας της υπερβόσκησης, της έντονης και παράνομης υλοτομίας και των εκχερσώσεων για την απόκτηση καλλιεργήσιμης γης. Σήμερα, οργανώνονται σε τρεις επιμέρους μεγάλες δασικές ενότητες: η πρώτη στην περιοχή του Πανόπουλου, η δεύτερη στο Αντρώνι και η τρίτη στο Κούμανι.

Έως το 1957 τα δρυοδάση της Φολλόης υλοτομούνταν και βόσκονταν εντατικά χωρίς ολοκληρωμένο σχεδιασμό και κατάλληλες μελέτες. Έκτοτε, το κράτος, μέσω της Δασικής Υπηρεσίας και ειδικότερα της Κεντρικής Εκμετάλλευσης Δασών, ανέλαβε τη διαχείρισή τους, διατηρώντας ως πρωταρχικό σκοπό την παραγωγή ξυλείας.

Τη δεκαετία του 1960, σύμφωνα με την τάση της εποχής και την εσφαλμένη εκτίμηση ότι το δρυοδάσος δεν αναγεννάται φυσικά, προτάθηκε η ενρπίνωσή του, δηλαδή η αντικατάσταση της πολύτιμης αυτοφυούς πλατύφυλλης δρυός με μαύρη πεύκη, κεφαλληνιακή ελάτη και άλλα κωνοφόρα είδη που παράγουν ρετσίνι, καθώς η ξυλεία τους θεωρούνταν οικονομικά περισσότερο προσοδοφόρα από αυτή των δρυοδασών. Συστάδες κωνοφόρων φυτεύτηκαν σε διάφορες θέσεις, όπως κοντά στο εκκλησάκι του Άη Γιώργη στη Νέα Πέρσαινα. Στην πορεία, μέσα από πειραματικές επιφάνειες και επιτόπιες παρατηρήσεις, αποδείχθηκε ότι το δρυοδάσος παραμένει ζωντανό και ότι η φυσική αναγέννηση μπορεί να επιτευχθεί εφόσον αρθούν οι πιέσεις που το υποβαθμίζουν, δηλαδή η υπερβόσκηση, οι παράνομες υλοτομίες και οι εκχερσώσεις. Το 1978, εντός του δρυοδάσους, δημιουργήθηκε από το τότε Ίδρυμα Δασικών Ερευνών Αθηνών, σποροπαραγωγός κήπος έκτασης 63 στρεμμάτων, με τη φύτευση 2.650 δενδρυλλίων μαύρης πεύκης, για την παραγωγή βελτιωμένου σπόρου με στόχο να χρησιμοποιηθεί σε έργα αναδασώσεων στην Πελοπόννησο. Μη κατάλληλοι χειρισμοί οδήγησαν σύντομα στην απαξίωση και εγκατάλειψη του εγχειρήματος.

Το 2000, ημερομηνία σταθμός, σταμάτησε η ξυλοπαραγωγική διαχείριση του δάσους, δηλαδή η υλοτόμησή του. Έκτοτε, λειτουργεί ως προστατευτικό δάσος με επιτρεπόμενες δραστηριότητες την κοπή δέντρων για καυσόξυλα, τη βόσκηση, τη συλλογή ρεικιών και φυτοχώματος, τη συλλογή μανιταριών και άλλων μη ξυλωδών δασικών προϊόντων ή δευτερογενών προϊόντων του δάσους, όπως ονομάζονται τα προϊόντα που παράγει ένα δάσος εκτός από την ξυλεία.

Φυτεύσεις κωνοφόρων κοντά στη Νέα Πέρσαινα

Πτεριδόφυτο

Πρίμουλα (*Primula vulgaris*)

Στα δρυοδάση της Φολλόης κυριαρχεί η πλατύφυλλη δρυς και άλλα πέντε είδη δρυός: η χνοώδης δρυς και η αριά που απαντούν πιο συχνά, η ήμερη βελανιδιά και η Μακεδονική δρυς που είναι πιο σπάνιες, καθώς και το πουρνάρι που αναπτύσσεται με τη μορφή θάμνου λόγω βόσκησης, κυρίως στις παρυφές του δάσους. Τα φύλλα και ο φλοιός των δρυών διαφέρουν μεταξύ τους, όλες όμως παράγουν βελανίδια και έτσι διακρίνονται εύκολα από τα υπόλοιπα δέντρα. Στον υπόροφο των πυκνών δρυοδασών φυτρώνουν λιγοστά φυτά, κυρίως φτέρες και ασφόδελοι. Την άνοιξη ανθίζουν αγριολούλουδα όπως ορχιδέες, πρίμουλες, ανεμώνες, κρίνοι κ.ά. είδη.

Η πλατύφυλλη δρυς είναι σημαντική για την παραγωγή ξύλου και θεωρείται το πολυτιμότερο είδος δρυός της Ελλάδας. Τα δάση της καταλαμβάνουν μεγάλη έκταση, η οποία αντιστοιχεί στο 1/3 περίπου των δασών της χώρας και στο 80% των φυλλοβόλων δρυοδασών της. Το ξύλο της ξεχωρίζει για την αντοχή και τη διάρκεια ζωής του, το ζεστό ξανθό χρώμα και τη στιλπνάδα του. Χρησιμοποιείται στην επιηλοποιεία, σε κατασκευές (όπως σε παρκέ), στη βαρελοποιία και ως καυσόξυλο.

Σημαντική είναι και η συμβολή της δρυός στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Η φυλλωσιά των μικρότερων δέντρων

Πυκνό δρυοδάσος, κυρίως πλατύφυλλης δρυός, την άνοιξη

και τα βελανίδια αποτελούν άριστη και θρεπτική τροφή για τα γιδοπρόβατα και τους χοίρους. Παλιότερα οι κάτοικοι των γύρω οικισμών συνέλλεγαν τα βελανίδια και τα χρησιμοποιούσαν ως ζωοτροφή τον χειμώνα. Το ίδιο έκαναν στις ορεινές περιοχές και με το φύλλωμα της δρυός, που στο παρελθόν το κλαδονομούσαν, το έκοβαν δηλαδή με ειδικά εργαλεία, το άφηναν να στεγνώσει και το αποθήκευαν σε θημωνιές ή αποθήκες για να ταΐζουν τα ζώα τους, κυρίως τις κασίδες, όταν οι καιρικές συνθήκες δεν τους επέτρεπαν να τα βγάλουν για βοσκή. Ήταν οι καιροί που τίποτα δεν πήγαινε χαμένο και δεν πεταγόταν. Τα υπολείμματα της κλαδονομής χρησιμοποιούνταν για προσάναμμα, ενώ τα γερασμένα δέντρα κόβονταν και καίγονταν στη φωτιά, αποτελώντας εξαιρετικά καυσόξυλα. Τα κύπελλα των βελανιδιών χρησιμοποιούνταν ως βαφή που έδινε καφέ χρώμα. Σήμερα, η πλατύφυλλη δρυς συνεχίζει να είναι πολύτιμη για τη μελισσοκομία, ενώ μεγάλης γαστρονομικής αξίας μανιτάρια, όπως οι βωλίτες, οι κανθαρέλλες και οι αμανίτες του Καίσαρα, αναπτύσσουν μυκόρριζα και συμβιώνουν με τις ρίζες της.

Στη Φολόη, στις θέσεις με δυτικό προσανατολισμό, η πλατύφυλλη δρυς αναμιγνύεται με τη χαλέπιο πεύκη, ενώ στα όρια του δρυοδάσους αναμιγνύεται με αείφυλλα πλατύφυλλα, δηλαδή με θάμνους ή μικρά δέντρα που έχουν φύλλωμα όλες τις εποχές και τα φύλλα τους είναι πλατιά και όχι λεπτά, όπως του πεύκου ή του κυπαρισσιού. Χαρακτηριστικά αείφυλλα πλατύφυλλα της περιοχής είναι η χαρουπιά, η μυρτιά, η αγριελιά, ο σχίνος, η κοκορεβυθιά, η κουμαριά, η δάφνη και το φιλλύκι.

Στα διάκενα των δρυοδασών υπάρχουν μικρές έκτασης καλλιέργειες με καστανιές, καρυδιές, κερασιές, αχλαδιές και άλλα οπωροφόρα δέντρα, αλλιά και χορτολιβαδικές εκτάσεις και καλλιέργειες μηδικής (πολυετές τριφύλλι) για την παραγωγή ζωοτροφής. Στις όχθες των ποταμών και ρεμάτων που διατρέχουν την περιοχή, αναπτύσσονται πλατάνια, φράξοι, κουτσουπιές, οστριές, σορβιές, σπάρτα, βατομουριές, αγριοτριανταφυλιές, κισσοί και κληματίδες.

Στα χαμηλότερα υψόμετρα, περιφερειακά των δρυοδασών, απαντούν δάση με χαλέπιο πεύκη και

Άποψη του δάσους της Φολλόης το φθινόπωρο

Σπάρτο (*Spartium junceum*)

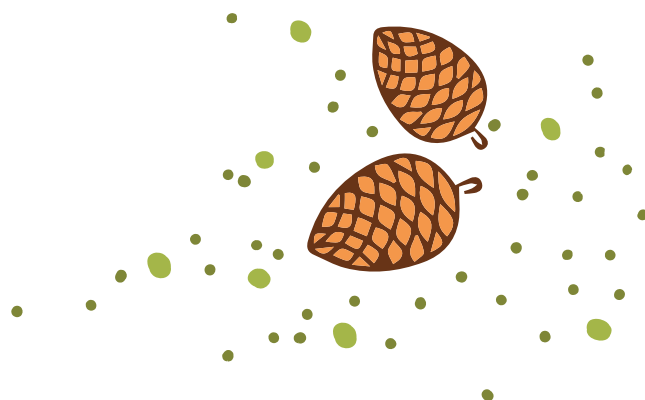

Κουμαριά (*Arbuto unedo*)

Καρυδιά (*Juglans regia*)

πλούσιοι θαμνώνες με αείφυλλα πλατύφυλλα είδη. Τα παλιά χρόνια, οι κάτοικοι συνέλλεγαν και εμπορεύονταν το ρετσίνι. Πλέον, η πρακτική αυτή φθίνει συνεχώς. Αστοιβές, ασφάκες, θυμάρια και λαδανιές καταλαμβάνουν τις πιο ξηρές θέσεις, ενώ κοντά στους οικισμούς η γη αξιοποιείται κυρίως για γεωργικές καλλιέργειες και κτηνοτροφία.

χλωρίδα

Στη Φοιήν κυριαρχούν θαυερές και ψηλόκορμες δρύες, οι οποίες ανήκουν σε έξι είδη: η πλατύφυλλη δρυς, η χνοώδης δρυς, η αριά, το πουρνάρι, η ήμερη βελανιδιά και η Μακεδονική δρυς. Άλλα φυτά που εμφανίζονται στην περιοχή είναι η χαλέπιος πεύκη, η μαύρη πεύκη, η κεφαλληνιακή ελάτη, η καστανιά, ο φράξος, η οστριά, το φιληύκι, η κουτσουπιά, η σορβιά, η γκορτσιά, η δάφνη, ο πλάτανος, η κουμαριά, η κοκορεβυθιά, ο σχίνος, η μυρτιά, το ρούδι, το σπάρτο, το ρείκι, το χαμορείκι, η αγριοτριανταφυλλιά, η ασφάκα, η αστοιβή, το θυμάρι, η λαδανιά, το σπαράγγι, η φτέρη, ο βάτος, ο κισσός, η αγράμπελη, η πρίμουλα, η ανεμώνη, οι πολλές ορχιδέες, κρίνα κ.ά. Ακολουθώς παρουσιάζονται τα είδη δρυός που αναπτύσσονται στη Φοιήν:

Γαλανθός (*Galanthus reginae-olgae*)

Ορχιδέα η τετράστικτη (*Orchis quadripunctata*)

Ανεμώνη (*Anemona coronaria*)

Βαλανιδιά, ήμερη βελανιδιά (*Quercus ithaburensis* subsp. *macrolepis*)

ΦΥΛΛΟΒΟΛΟ ΔΕΝΤΡΟ | ΥΨΟΜΕΤΡΟ: 0 - 500 μέτρα

Μεγάλο και ψηλό δέντρο που μπορεί να φτάσει τα 30 μέτρα ύψος. Δημιουργεί συστάδες και σπανιότερα εκτεταμένα δάση στα πεδινά ή στις χαμηλές πλαγιές των βουνών της Κεντρικής Ελλάδας, της Πελοποννήσου, της Κρήτης και σε κάποια νησιά του Αιγαίου. Το μεγαλύτερο δάσος της βρίσκεται στο Ήθρομερο Αιτωλοακαρνανίας.

Τα φύλλα, ωοειδή, στενότερα στην κορυφή και πλατύτερα στη βάση, συγκεντρώνονται συνήθως στις άκρες των κλαδιών. Είναι πριονωτά, σκουροπράσινα από πάνω και ανοιχτόχρωμα, ελαφρώς χνουδωτά από κάτω. Η ήμερη βελανιδιά έχει τα μεγαλύτερα κύπελλα και κάρυα από όλες τις δρύες. Τα βελανιδία της σχεδόν δεν έχουν ποδίσκο και τα λείπια τους είναι μεγάλα και προεξέχουν προς τα πίσω.

Τα παλιά χρόνια έθρεψε γενιές και γενιές, σε περιόδους μεγάλης φτώχειας και πολέμων όταν χρησιμοποιούσαν τα βελανιδία της για να παράξουν αλεύρι. Τα βελανιδία χρησιμοποιήθηκαν ευρέως στη βυρσοδεψία και στη βαφική. Το μάζεμα ξεκινούσε τον Δεκαπενταύγουστο έως και τον Σεπτέμβρη. Από τη Θράκη, το Ήθρομερο και τη Τζια ταξίδευαν σε όλα τα ταμπάκια της χώρας και στο εξωτερικό. Σήμερα χρησιμοποιούνται για την παρασκευή αλευριού χωρίς γλουτένη και λαδιού για σαπούνια, αφρόλουτρα κ.ά. προϊόντα.

Αριά (*Quercus ilex*)

ΑΕΙΘΑΛΕΣ ΔΕΝΤΡΟ | ΥΨΟΜΕΤΡΟ: 0 - 600 μέτρα

Κοινό είδος δρυός που μπορεί να φτάσει έως τα 25 μέτρα ύψος. Απαντά κυρίως στις παράκτιες περιοχές της ηπειρωτικής χώρας και στα νησιά του Ιονίου.

Είναι, μαζί με το πουρνάρι, οι μόνες αειθαλείς δρύες. Ξεχωρίζει για τα μικρά, στενά και δερματώδη φύλλα της που είναι βαθυπράσινα και γυμνά από πάνω και σταχτοπράσινα με πυκνό τρίχωμα σαν της ελιάς από κάτω. Οι άκρες τους είναι λείες ή ελαφρά οδοντωτές. Τα βελανιδία έχουν χνουδωτό ποδίσκο και κύπελλο με χαλαρά και πεπιεσμένα λείπια.

Το ξύλο της, βαρύ και σκληρό, δεν σαπίζει εύκολα και αντέχει στον χρόνο. Χρησιμοποιείται από παλιά στην οικοδομική, στην κατασκευή χρηστικών αντικειμένων και βαρελιών, ιδιαίτερα για την αποθήκευση ποτών, καθώς τους προσδίδει ωραίο άρωμα. Στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν και στη ναυπηγική.

Πλατύφυλλη δρυς, πλάτιτσα,
μεσές, δέντρο (*Quercus frainetto*)

ΦΥΛΛΟΒΟΛΟ ΔΕΝΤΡΟ | ΥΨΟΜΕΤΡΟ: 200 - 1.200 μέτρα

Μεγαλοπρεπές δέντρο που μπορεί να φτάσει τα 25 μέτρα ύψος. Οφείλει το όνομά του στα μεγάλα, φαρδιά και λοβωτά φύλλα που αποτελούν το ιδιαίτερο γνώρισμά του. Βαθυπράσινα από πάνω, ωχροπράσινα από κάτω με πυκνό τρίχωμα, η υφή τους μοιάζει με δέρμα.

Το βελανίδι της είναι μακρόστενο και δεν έχει ποδίσκο. Στην αρχή είναι πράσινο και όταν ωριμάσει γίνεται καφέ. Το κύπελλο είναι ρηχό και περιβάλλεται από σκληρά και πυκνά λέπια.

Είναι το πολυτιμότερο και σημαντικότερο είδος δρυός στην Ελλάδα λόγω της έκτασης που καταλαμβάνουν τα δάση της, αλλά και του πολύτιμου ξύλου της, το οποίο χρησιμοποιείται, είτε ως καυσόξυλο, είτε ως ξύλο κατασκευών και επιπλοποιίας. Τα βελανίδια και το φύλλωμά της στήριξαν για πολλά χρόνια την κτηνοτροφία, καθώς αποτελούσαν άριστη ζωοτροφή.

Στα δρυοδάση της Φοιήας κυριαρχεί και οι ντόπιοι την ονομάζουν *κάπελη*, προσδίδοντας στο Οροπέδιο της ονομασία *Οροπέδιο της Κάπελης*.

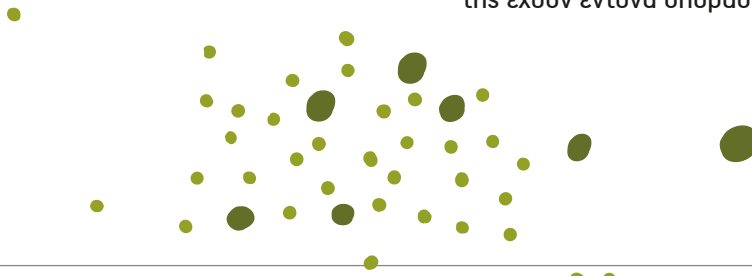
Μακεδονική δρυς, κρίννα, κριπούνι
(*Quercus trojana*)

ΦΥΛΛΟΒΟΛΟ ΔΕΝΤΡΟ | ΥΨΟΜΕΤΡΟ: 400 - 1.400 μέτρα

Αν και φυλλοβόλο είδος, δίνει την εντύπωση αειθαλούς, καθώς τα φύλλα της πέφτουν την άνοιξη λίγο πριν εμφανιστούν τα νέα. Μπορεί να φτάσει τα 15 μέτρα ύψος. Τα φύλλα είναι δερματώδη, μακριά και λογχοειδή. Η πάνω επιφάνεια είναι βαθυπράσινη και γυαλιστερή και η κάτω κιτρινοπράσινη ή γκριζοπράσινη. Τα βελανίδια έχουν πολύ κοντό ποδίσκο, ωοειδές καρπό με βαθουλωμένη κορυφή και κύπελλο με χνουδωτά λέπια που προεξέχουν.

Είναι ενδημικό είδος της Ν. Βαλκανικής, της Ν. Ιταλίας και της ΝΔ Μικράς Ασίας. Στην Ελλάδα εμφανίζεται σποραδικά, κυρίως στη Δυτική Μακεδονία και την Ήπειρο. Καθώς φύεται στα χαμηλά υψόμετρα, κοντά σε κατοικημένες περιοχές, γύρω από οικισμούς, τα δάση της έχουν έντονα υποβαθμιστεί.

Χνοώδης δρυς, μεράδι ή ασπροβελανιδιά (*Quercus pubescens*)

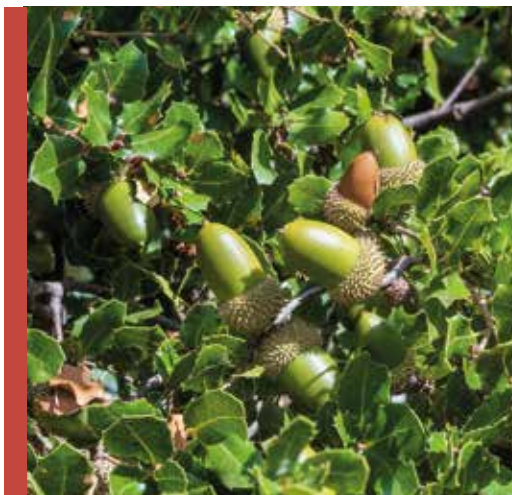
ΦΥΛΛΟΒΟΛΟ ΔΕΝΤΡΟ | ΥΨΟΜΕΤΡΟ: 200 - 1.200 μέτρα

Μικρότερο δέντρο σε σχέση με τις άλλες δρύες, καθώς σπάνια ξεπερνά τα 20 μέτρα. Χρωστά το όνομά της στη χνουδωτή κάτω επιφάνεια των φύλλων και των νεαρών κλαδιών της. Αρκετά μακριά και λοβωτά, η πάνω επιφάνεια είναι γκριζοπράσινη και η κάτω ωχροπράσινη.

Χαρακτηριστικά είναι και τα βελανίδια της που είναι μικρότερα από των άλλων δρυών, έχουν κοντό ποδίσκο και ρηχό κύπελλο με χνουδωτά, πυκνά και μαλακά λέπια.

Παλαιότερα σχημάτιζε εκτεταμένα δάση και στήριζε την καθημερινή ζωή των ανθρώπων, για αυτό τη λένε και μεράδι. Τα βελανίδια της ήταν άριστη τροφή για τους χοίρους. Το φύλλωμά της αποτελούσε ιδανική τροφή για τα γιδοπρόβατα που την άνοιξη έβοσκαν τα νεαρά κλαδιά της και τον χειμώνα τρέφονταν με τα ξερά φύλλα που αποθηκεύονταν σε θημωνιές ή καλύβες. Στον ίσκιο της στάλιζαν τα καλοκαίρια τα κοπάδια στις ημιορεινές περιοχές. Το ξύλο της χρησιμοποιούνταν στη βαρελοποιία, στην κατασκευή πασσάλων, χρηστικών αντικειμένων, αλλιά και ως καυσόξυλο. Σήμερα τα δάση της έχουν έντονα υποβαθμιστεί.

Πουρνάρι, πρίνος (*Quercus coccifera*)

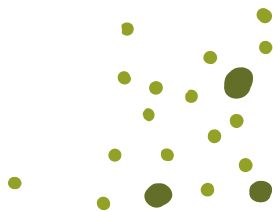

ΑΕΙΘΑΛΕΣ ΔΕΝΤΡΟ | ΥΨΟΜΕΤΡΟ: 0 - 1.000 μέτρα

Το πουρνάρι, όπως και η αριά, είναι αειθαλές είδος δρυός. Πρόκειται για ρωμαλέο δέντρο που μπορεί να φτάσει τα 15 μέτρα, με μεγάλη αναπαραγωγική ικανότητα και αντοχή στις πυρκαγιές και την έντονη βόσκηση. Φύεται παντού, ακόμη και στις πιο αντίξοες συνθήκες. Στο πέρασμα του χρόνου, τα άλλοτε θαλερά δάση του, μετατράπηκαν σε θαμνώνες λόγω της υπερεκμετάλλευσης, των πυρκαγιών και των εκχερσώσεων. Σήμερα, το πουρνάρι διατηρεί τη μορφή δάσους σε ελάχιστες θέσεις στην Ελλάδα.

Τα φύλλα του είναι μικρά και δερματώδη, έχουν σκούρο πράσινο χρώμα και τα «κύματα» που σχηματίζουν καταλήγουν σε αγκάθι. Τα βελανίδια του έχουν κοντό στιβαρό ποδίσκο και μακρύ καρπό που προεξέχει εντυπωσιακά από το κύπελλο, που έχει αγκαθωτά λέπια.

Πολύτιμο και πολυχρηστικό, ο ομότιμος καθηγητής, Σπύρος Ντάφης, έγραψε: «Αν φτιάχναμε ένα μνημείο για να τιμήσουμε ένα δέντρο της ελληνικής χλωρίδας, χωρίς αμφιβολία, θα το αφιερώναμε στο πουρνάρι».

πανίδα

Ο πλούτος των ζώων που απαντούν στο Οροπέδιο της Φοιήνας δεν έχει μελετηθεί πλήρως. Έως σήμερα, οι επίσημες καταγραφές αναφέρουν 31 είδη πτηνών, 7 είδη θηλαστικών, 2 είδη ερπετών και 1 είδος ψαριού που ζει σε ποτάμια της περιοχής, όλα ιδιαίτερης σημασίας, πολλά σπάνια ή απειλούμενα, τα οποία περιλαμβάνονται στο Άρθρο 4 της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ για τα πουλιά και στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους.

Τσακάλια, αλεπούδες, βίδρες, λαγοί, σκαντζόχοιροι, μικρά τρωκτικά και νυχτερίδες είναι κάποια από τα θηλαστικά που βρίσκουν ιδανικό καταφύγιο στην περιοχή. Έξι είδη νυχτερίδας διαβιούν σε σπηλιές και παλιά κτίσματα των οικισμών, μεταξύ αυτών ο μπαρμπαστέλλιος, ένα από τα σπανιότερα και απειλούμενα είδη νυχτερίδας στην Ελλάδα και η μυωτίδα του Bechstein. Η βίδρα, από τα πιο σπάνια θηλαστικά της Ευρώπης που κινδυνεύει με εξαφάνιση, προτιμά τα καθαρά νερά των ποταμών, των ρεμάτων και των μικρών λιμνών του Οροπεδίου.

Σημαντική είναι η παρουσία του μπούφου στη Φοιήνη, καθώς εκτιμάται ότι κάποια άτομα ζουν μόνιμα στις δασικές και θαμνώδεις εκτάσεις, κυνηγώντας τρωκτικά, μικροπούλια και θηλαστικά μεσαίου μεγέθους. Πρόκειται για το μεγαλύτερο γλαυκόμορφο πουλί της χώρας, με δύο χαρακτηριστικές τούφες φτερών στο κεφάλι του και μεγάλα πορτοκαλί μάτια. Δεν μεταναστεύει και φωλιάζει σε μικρές βραχοσπηλιές. Στο Οροπέδιο απαντούν και άλλα αρπακτικά πουλιά όπως η κουκουβάγια, ο κουκουριστής, το ξεφτέρι. Μόνιμη είναι και η παρουσία του πετρίτη και της γερακίνας που φωλιάζουν, επίσης, στην περιοχή.

Αλεπού (*Vulpes vulpes*) Τσακάλι (*Canis aureus*)

Μπούφος (*Bubo bubo*)

Αιγαιοτσιροβάκος (*Sylvia rueppelli*)

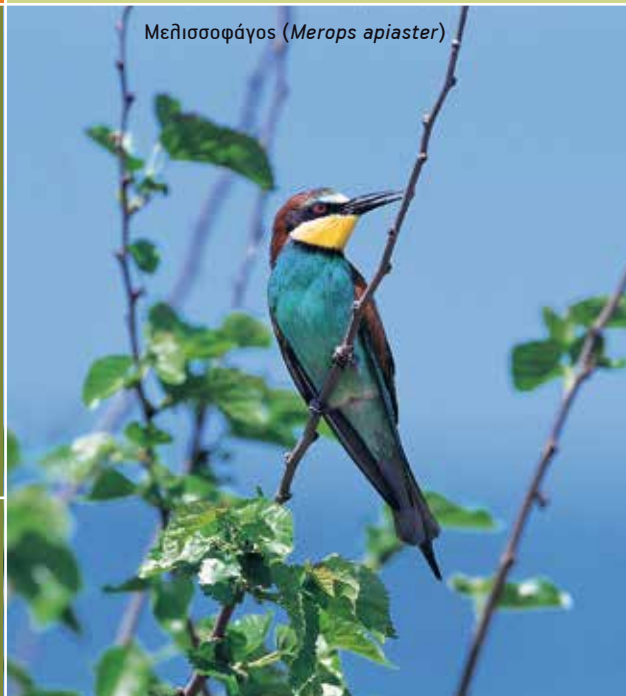
Κιτρινοσουσουράδα (*Motacilla flava*)

Μεσαίος δρυοκοήτης (*Dendrocopos medius*)

Τρυγόνι (*Streptopelia turtur*)

Μελισσοφάγος (*Merops apiaster*)

Ξεφτέρη (*Accipiter nisus*)

Γερακίνα (*Buteo buteo*)

Φιδασετός (*Circus gallicus*)

Ο φιδασετός, που τρέφεται με φίδια και σαύρες στις πληγίες με αραιή ή χαμηλή βλάστηση, ο σφηκιάρης που τρέφεται με έντομα, όπως δηλώνει το όνομά τους, και ο μαυροπετρίτης που αναζητά κυρίως έντομα την άνοιξη, δεν φωλιάζουν στη Φολιή, αλλά διέρχονται κατά την εαρινή και τη φθινοπωρινή μετανάστευση.

Τη Φολιή επιλέγουν για να αναπαρχθούν αρκετά μικροπούλια, όπως το βλαχοτσίχλο, ο αετομάχος, η λιοστριτίδα, η δεντροσταρήθρα, η βουνοσταχτάρα, η ωχροκελάδα, το γιδοβύζι, το σπιτοχελίδονο, ο μελισσοφάγος, η κιτρινοσουσουράδα, ο αιγαιοτσιροβάκος κ.ά. Την άνοιξη καταφθάνουν στο Οροπέδιο τρυγόνια και λίγα ζευγάρια το επιλέγουν για να αναπαρχθούν. Το φώλιασμά τους στην περιοχή είναι ιδιαίτερης σημασίας, καθώς τα τελευταία χρόνια η τάση του παγκόσμιου πληθυσμού του είδους και συνεχώς πτωτική. Εξίσου μεγάλης σημασίας είναι και η μόνιμη παρουσία του ασπρόμαυρου μεσαίου δρυοκολάπτη που σκάβει τη φωλιά του σε σάπιους κορμούς ή χοντρά κλαδιά, ενός από τα 11 είδη δρυοκολάπτη που απαντούν στην Ελλάδα, καθώς του φρυγανοτσίχλου που φτιάχνει τη φωλιά του στο έδαφος σε περιοχές με αραιή βλάστηση. Ο μεσαίος δρυοκολάπτης και το φρυγανοτσίχλο είναι τα είδη με βάση τα οποία η Φολιή χαρακτηρίστηκε ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας για τα πουλιά, σύμφωνα με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ.

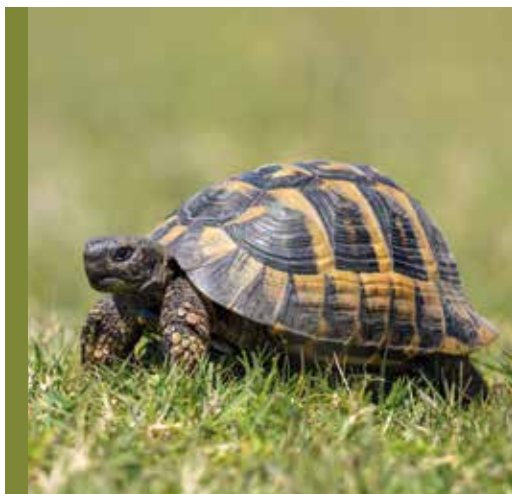
Σαύρα του Μοριά (*Algyroides moreoticus*)

Λαφιιάτης (*Elaphe quatuorlineata*)

Τσαπερδόνα (*Podarcis peloponnesiacus*)

Μεσογειακή χελώνα (*Testudo hermanni*)

Τρία ενδημικά είδη ερπετών απαντώνται στη Φοιλή: η σαύρα του Μοριά, το κονάκι του Ιονίου και η Πελοποννησιακή σαύρα ή τσαπερδόνα όπως την ονομάζουν οι ντόπιοι. Η σαύρα του Μοριά είναι ενδημική της Πελοποννήσου, ημερόβια και εδαφόβια και τρέφεται με ασπόνδυλα. Το κονάκι του Ιονίου είναι ενδημικό της Ελλάδας και απαντάται στην Πελοπόννησο, τη Ζάκυνθο, την Κεφαλλονιά και την Ιθάκη. Είναι κρυπτικό ζώο και ζει μέσα στη φυλλοοστρωμή, τρέφεται με σαλιγκάρια γυμνοσάλιαγκες έντομα και αράχνες. Η τσαπερδόνα, ενδημικό είδος της Πελοποννήσου, είναι η πιο κοινή σαύρα στην περιοχή. Δύο άλλα ερπετά, ο λαφιιάτης και η μεσογειακή χελώνα, περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Παρά τη μεγάλη εξάπλωσή της στη χώρα, η μεσογειακή χελώνα χαρακτηρίζεται ως τρωτό είδος σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο για τα Απειλούμενα Ζώα της Ελλάδας και οι πληθυσμοί της μειώνονται συνεχώς. Ο λαφιιάτης είναι ένα μη δηλητηριώδες φίδι με ευρεία εξάπλωση στο μεγαλύτερο μέρος της ηπειρωτικής Ελλάδας και σε αρκετά νησιά. Χαρακτηρίζεται ως σχεδόν απειλούμενο είδος σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο της Παγκόσμιας Ένωσης για την Προστασία της Φύσης (IUCN).

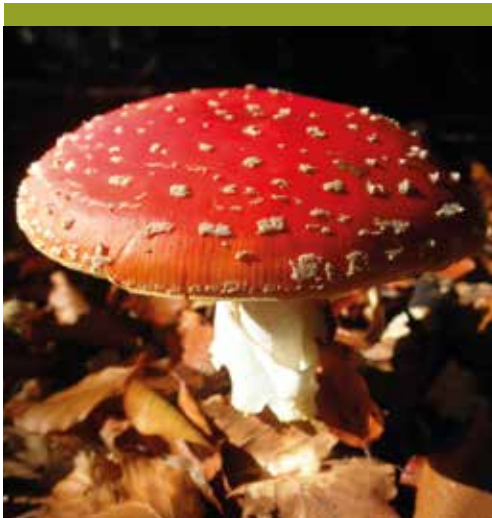
μύκητες

Τα μανιτάρια, δεν είναι ούτε ζώα, ούτε φυτά. Ζουν με τη μορφή των μυκήτων στο έδαφος κάτω από τη φυλλήωσιά των δέντρων, δημιουργώντας ένα απέραντο δίκτυο μικροσκοπικών μυκηλιακών υφών, που μοιάζουν με λεπτές κλωστίτσες. Κάποιοι μύκητες συμβιώνουν με τις πιο λεπτές ρίζες των δέντρων και σχηματίζουν μυκόρριζες. Αυτές απομυζούν από το δέντρο κυρίως υδατάνθρακες για να μεγαλώσουν, ενώ το δέντρο με τη βοήθειά τους απορροφά αποτελεσματικότερα τα αποθέματα νερού από το έδαφος και προσλαμβάνει συστατικά, όπως άζωτο, φώσφορο, κάλιο, σίδηρο καθώς και ιχνοστοιχεία που το κάνουν πιο ανθεκτικό, υγιές και δυνατό.

Όταν οι κλιματικές συνθήκες, δηλαδή η υγρασία και η θερμοκρασία, το επιτρέψουν οι μύκητες αποφασίζουν να βγουν από τις κρυψώνες τους και τότε εμφανίζονται στο δάσος τα μανιτάρια που αποτελούν τα καρποσώματά τους. Κάποιοι μύκητες καρπίζουν υπόγεια, όπως οι γνωστές τρούφες. Τα μανιτάρια αποτελούν τροφή για πλήθος ασπόνδυλων και θηλαστικών ζώων και ορισμένα και για τους ανθρώπους. Σε κάποιες περιοχές τα λένε και «κρέας του φτωχού», καθώς σε περιόδους ανέχειας, όπως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, έθρεψαν τους κατοίκους της χώρας. Από διατροφική άποψη, τα βρώσιμα μανιτάρια, καλλιεργημένα ή άγρια, περιέχουν πλούσια μεταλλικά άλατα και πρωτεΐνες, έχουν χαμηλά λιπαρά και αποτελούν σημαντική πηγή βιταμινών.

Οι μύκητες, όπως και κάθε άλλος ζωντανός οργανισμός, διαδραματίζουν τον δικό τους ρόλο στην ισορροπία της φύσης. Χωρίς τους σαπροφυτικούς μύκητες, το έδαφος θα είχε θαφτεί κάτω από ένα τεράστιο στρώμα νεκρών κορμών, κλαδιών, φύλλων και κάθε είδους νεκρής φυτικής και ζωικής ύλης, με αποτέλεσμα φυσικά την αδυναμία συνέχισης της ζωής. Οι παρασιτικοί μύκητες εξαλείφουν άρρωστους ή αδύναμους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς, προάγοντας την επιβίωση των υγιών. Δίχως τους μυκόρριζικούς μύκητες ενδεχομένως να μην υπήρχαν δάση, τουλάχιστον με τη μορφή και την έκταση που γνωρίζουμε σήμερα. Επιπλέον, τελευταίες έρευνες αναφέρουν ότι μέσω του δικτύου των μυκήτων και των μυκόρριζών τους τα δέντρα επικοινωνούν μεταξύ τους, ανταλλάσσουν μηνύματα και βοηθούν το ένα το άλλο.

Αμανίτης ο μυγοκτόνος ή ζουρλομανιτάρο

Αμανίτης ο πάνθηρας

Καισαρικό

Κανθαρέλλια

Την άνοιξη, αλλά ιδιαίτερα το φθινόπωρο μετά τις πρώτες βροχές, στα δρυοδάση της Φολλόης εμφανίζονται πολλά μανιτάρια. Αρκετά είναι φαγώσιμα και μάλιστα πολύ νόστιμα, όμως μερικά είναι δηλητηριώδη. Οι συλλέκτες μανιταριών, όσο καλά και αν τα γνωρίζουν, πρέπει να είναι ιδιαίτερος προσεκτικοί για να μην γίνει κάποιο μοιραίο λάθος! Τα πιο δημοφιλή φαγώσιμα μανιτάρια στη Φολλή είναι τα καλογεράκια (*Boletus edulis*), οι κανθαρέλλες (*Cantharellus cibarius*), οι αμανίτες του Καίσαρα ή καισαρικά (*Amanita caesarea*), οι μακρολεπιότες ή παπλιούτες (*Macrolepiota procera*), οι μορχέλλες (*Morchella elata*, *Morchella conica*) και τα αγαρικά ή προβατομανιτάρια (*Agaricus campestris*). Ανάμεσα στα δηλητηριώδη συγκαταλέγονται βωλίτης ο σατανάς (*Boletus satanas*), ο αμανίτης ο φαλλοειδής (*Amanita phalloides*), ο αμανίτης ο πάνθηρας (*Amanita pantherina*), ο αμανίτης ο μυγοκτόνος ή ζουρλομανιτάρο (*Amanita muscaria*).

τα οφέλη που προσφέρει το δάσος

Η σημασία των δασών είναι τεράστια και τα οφέλη τους καθοριστικά για την επιβίωση της ζωής στον πλανήτη.

Τη σπουδαιότητα των δασών για τον άνθρωπο περιγράφει η αρχαία ελληνική λέξη «ύλη» που σήμαινε το «δάσος» και σήμερα δηλώνει καθετί υπαρκτό. Έως πριν από λίγες δεκαετίες τα δάση ήταν ευρέως γνωστά κυρίως για την οικονομική τους σημασία, δηλαδή ως παραγωγοί ξύλου για διάφορες χρήσεις. Τα τελευταία έτη άρχισε να αναγνωρίζεται και η σημασία τους ως σπουδαίοι παραγωγοί μη ξυλωδών δασικών προϊόντων, όπως για παράδειγμα φρούτα και καρποί, μανιτάρια, βότανα, ρετσίνι, υφαντικές, πλεκτικές και βαφικές ύλες κ.ά.

Σήμερα, γνωρίζουμε ότι το δάσος εξυπηρετεί ποικίλους σκοπούς και ασκεί λειτουργίες και κοινωφελείς επιδράσεις, με συνέπεια, η παραγωγή ξύλου να έρχεται πλέον σε δεύτερη μοίρα. Η υδρονομική λειτουργία του δάσους, δηλαδή η ρύθμιση της απορροής και η ποιότητα του νερού που παράγεται, η προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, η αντιανεμική προστασία, η επίδρασή του στο κλίμα κάθε περιοχής και στη σύνθεση του ατμοσφαιρικού αέρα, η συνεισφορά του στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, η συμβολή του στον μετριασμό των θορύβων και της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, αλλά και η αισθητική, ψυχαγωγική, πνευματική και ευεργετική επίδρασή του στη σωματική και ψυχική υγεία και ευρωστία, αναγνωρίζονται ολοένα και περισσότερο ως οφέλη καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα της ζωής του ανθρώπου.

Τα άμεσα προϊόντα που σχετίζονται με το δάσος είναι ιδιαίτερα σημαντικά για εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπους που ζουν κυρίως σε αγροτικές περιοχές. Περίπου 250 εκατομμύρια άνθρωποι, το 40% των ακραία φτωχών αγροτικών περιοχών του πλανήτη, ζουν σε δασικές περιοχές και σαβάνες. Για αυτούς, η πρόσβαση σε δασικά προϊόντα, αγαθά και υπηρεσίες είναι ζωτικής σημασίας για την επισιτιστική τους ασφάλεια. Από έρευνες προκύπτει ότι τα δάση μπορούν να στηρίξουν το 20% του εισοδήματος των αγροτικών νοικοκυριών στις αναπτυσσόμενες χώρες, είτε μέσω εισροής χρημάτων ή και μέσω κάλυψης των αναγκών διαβίωσής τους. Τα μη ξυλωδή δασικά προϊόντα παρέχουν τροφή, εισόδημα και διατροφική ποικιλία για 1 στα 5 άτομα σε όλο τον κόσμο, ιδίως σε γυναίκες, παιδιά,

Κράνα

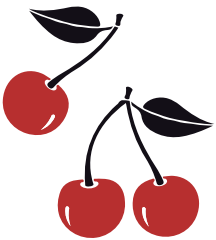

Κάστανα

αγρότες χωρίς δική τους γη και πληθυσμούς που βρίσκονται σε ευάλωτες καταστάσεις. Η ποιότητα των υδάτων, απαραίτητη για την υγεία και τη ζωή των αγροτικών και των αστικών πληθυσμών συνδέεται άμεσα με τη διαχείριση των δασών. Επιπρόσθετα, εκτιμάται ότι το 1/3 του παγκόσμιου πληθυσμού, χρησιμοποιούν το ξύλο για την κάλυψη βασικών ενεργειακών αναγκών, όπως το μαγείρεμα, το ζεστό νερό και η θέρμανση. Υπολογίζεται ότι τα δάση παρέχουν το 40% της παγκόσμιας ανανεώσιμης ενέργειας με τη μορφή καυσόξυλων, δηλαδή ισοδυναμούν με τις ποσότητες που παράγονται συνολικά από την ηλιακή, υδροηλεκτρική και αιοδική ενέργεια.

Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τη σημασία των δασών για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, έχουν οδηγήσει σε μία εντελώς διαφορετική θεώρηση σε σχέση με τα δάση και τη διαχείρισή τους. Ο αείμνηστος καθηγητής Δασολογίας, Σπύρος Ντάφης, στο βιβλίο του «*Τα δάση της Ελλάδας*» (2010) αναφέρει «...Οι κοινωνικές επιδράσεις του δάσους είναι τόσες πολλές και ανεκτίμητες που αν δεν υπήρχε δάσος θα έπρεπε να το εφεύρουμε. Δυστυχώς το έχουμε και το καταστρέφουμε. Το ξύλο, ένα από τα βασικά, άμεσης οικονομικής αξίας, προϊόντα του δάσους, μπορούμε, αν έχουμε χρήματα, να το εισάγουμε από άλλες χώρες. Τις κοινωνικές όμως επιδράσεις του, όπως την υδρονομική επίδραση, την αισθητική και υγιεινή επίδραση, τη διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας και τόσες άλλες δεν μπορούμε να τις εισάγουμε, όσα χρήματα και αν διαθέσουμε. Τα δάση που μας απέμειναν πρέπει να τα διαφυλάξουμε ως κόρη οφθαλμού και να φροντίζουμε για τη διατήρηση, βελτίωση και επέκτασή τους...».

πιέσεις - απειλές

Τα δάση της Ελλάδας, όπως και της υπόλοιπης Μεσογείου, βρίσκονται εδώ και χιλιετίες εκτεθειμένα σε πληθώρα ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (π.χ. δόμηση, μετατροπή δασικών εκτάσεων σε γεωργικές κ.λπ.), με αποτέλεσμα την υποβάθμισή τους (ιδιαίτερα τα παράκτια δάση και τα δάση που βρίσκονται σε χαμηλά υψόμετρα και κοντά σε αστικά κέντρα). Οι μεγαλύτερες απειλές για τα δάση της Ελλάδας είναι: η σταδιακή αλλοαγή των χρήσεων γης (νόμιμη ή παράνομη), η καταπάτηση και εκχέρσωση δασών και δασικών εκτάσεων (π.χ. οικοδομήσιμη γη, γεωργικές εκτάσεις, υποδομές), οι επαναλαμβανόμενες ανά μικρά χρονικά διαστήματα πυρκαγιές, η συχνότητα των οποίων εντείνεται εξαιτίας της αλλοαγής του κλίματος, σε συνδυασμό με την ελλιπή φύλλαξη των δασικών οικοσυστημάτων, την εφαρμογή μη φιλικών μεθόδων συγκομιδής του ξύλου (π.χ. χρήση βαρέων οχημάτων), τη μη αειφορική διαχείριση κατά τα διάφορα στάδια της δασικής παραγωγής (για λήψη ξυλείας ή άλλων προϊόντων), τις ασθένειες που προκαλούν παθογόνοι οργανισμοί και φθιοφάγα έντομα, καθώς και την κλιματική αλλοαγή.

Οι κυριότερες πιέσεις και απειλές για τη φύση και τη βιοποικιλότητα στη Φοιλή αφορούν στα ακόλουθα:

Ανεξέλεγκτη βόσκηση: Η ελεύθερη βόσκηση όταν είναι ελεγχόμενη μπορεί να είναι ωφέλιμη για το δάσος, καθώς διατηρείται ο υπόροφος καθαρός και μειώνεται ο κίνδυνος πυρκαγιάς. Όταν, όμως, ασκείται ανεξέλεγκτα ή υπερβολικά, τότε καταστρέφει τη βλάστηση, εμποδίζει την αναγέννηση του δάσους και οδηγεί στη γήρανσή του, υποβαθμίζει το έδαφος που συμπιέζεται από την κίνηση των ζώων, το απογυμνώνει από τη βλάστηση και το καθιστά ευάλωτο στη διάβρωση. Η ανεξέλεγκτη βόσκηση αποτελεί τη σημαντικότερη απειλή που αντιμετωπίζουν τα δρυοδάση της Φοιλής εδώ και αρκετά χρόνια και επιδρά σημαντικά στην αδυναμία φυσικής αναγέννησής τους.

Δασικές πυρκαγιές: Παρατηρούνται κυρίως στη δυτική και ανατολική πλευρά του Οροπεδίου, σε θέσεις όπου κυριαρχούν τα δάση χαλιπούρι πεύκης και τα αείφυλλα πλατύφυλλα (πουρνάρι, κουμαριά, ρείκι, σχίνος κ.ά.), καθώς και οι φυτεύσεις μαύρης πεύκης και ελάτης. Οι πυρκαγιές απειλούν τη βιοποικιλότητα, καταστρέφουν τη δασική βλάστηση, προκαλούν διάβρωση του εδάφους, θέτουν σε κίνδυνο την άγρια ζωή και περιορίζουν τα ενδιαφέροντά της.

Λαθρούλοτομία: Αποτελεί αρκετά συχνό φαινόμενο στα δάση της Φοιλής, ιδιαιτέρως τα τελευταία έτη, λόγω οικονομικής και ενεργειακής κρίσης, καθώς μεγάλες δρύες κόβονται για καυσόξυλα. Η παράνομη αυτή δράση μειώνει την έκταση των δρυοδασών, υποβαθμίζει τη δομή και τις λειτουργίες τους και στερεί από την πανίδα και χλωρίδα τον βιοτικό τους χώρο.

Εκχερώσεις - επέκταση καλλιεργήσιμης γης:

Οι εκχερώσεις που πραγματοποιήθηκαν, κυρίως τα προηγούμενα χρόνια, για τη μετατροπή δασικών εκτάσεων σε καλλιεργήσιμες, οδήγησαν στη μείωση της βλάστησης, στη συρρίκνωση των δρυοδασών και κατ' επέκταση στη μείωση και υποβάθμιση της βιοποικιλότητας. Σήμερα, οι παράνομες εκχερώσεις έχουν περιοριστεί σημαντικά, όμως η άσκηση γεωργικών δραστηριοτήτων εντός και περιφερειακά του δάσους και η ασύνετη χρήση γεωργικών φαρμάκων και λιπασμάτων ασκεί πιέσεις στην άγρια ζωή.

Ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων: Στη Φοιλή αρκετοί είναι οι διάσπαρτοι μη οργανωμένοι και παράνομοι χώροι απόθεσης απορριμμάτων. Συχνά παρατηρείται ανεξέλεγκτη ρίψη σε ρέματα και χειμάρρους, προκαλώντας σημαντικές αλλοιώσεις και υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Η ρίψη απορριμμάτων υποβαθμίζει τους φυσικούς οικοτόπους και δημιουργεί κινδύνους για τα ζώα. Επίσης, τοξικές ουσίες προκαλούν φαινόμενα βιοσυσσώρευσης σε ζωικούς οργανισμούς και απειλούν τη διάσπαση του τροφικού ιστού.

Άναρχη και αυθαίρετη δόμηση: Εντός των δασικών εκτάσεων παρατηρείται άναρχη δόμηση, κυρίως για τη στέγαση κτηνοτροφικών μονάδων. Η άναρχη δόμηση οδηγεί σε αλληλαγρή χρήσεων γης, διασπά τη συνέχεια και τη συνεκτικότητα των οικοτόπων και υποβαθμίζει τη δομή τους. Ταυτόχρονα, παρατηρείται ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του οδικού δικτύου που έχει ως συνέπεια τη διάσπαση της συνέχειας της βλάστησης, τη δημιουργία εστιών ρύπανσης από την ανεξέλεγκτη ρίψη απορριμμάτων, αλλά και τη δημιουργία πιθανών εστιών εκδήλωσης πυρκαγιάς.

ΜΟΝΑΔΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ
ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ ΚΟΤΥΧΙΟΥ - ΣΤΡΟΦΥΛΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Παλαιά Εθνική Οδός Πατρών - Πύργου
27052 Λάπηνα Αχαΐας
ΤΗΛ. 26930 31939 / 31959
Email: mdpp.westernpeloponnese@necca.gov.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
Ε.Π. ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ 2014-2020

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης